

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32782/chern.v3.2024.19>**С. О. Шатрава**

доктор юридичних наук, професор,
завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем досудового розслідування
Харківського національного університету внутрішніх справ
orcid.org/0000-0002-7072-961X

О. В. Джафарова

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри поліцейської діяльності
та публічного адміністрування факультету № 3
Харківського національного університету внутрішніх справ
orcid.org/0000-0003-4201-0218

А. В. Петік

доктор філософії, доцент кафедри забезпечення державної безпеки
Національної академії Національної гвардії України
orcid.org/0009-0008-8979-5343

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС ПІДРОЗДІЛІВ ПОЛІЦІЇ НА ВОДІ ТА ЙОГО ЕЛЕМЕНТИ

В науковій статті здійснено аналіз наукових позицій вчених щодо розуміння адміністративно-правовим статусу підрозділів Національної поліції та зроблено висновок щодо одностайності розуміння останньої категорії. Стосовно елементів адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції, то спостерігається розрізненість у підходах щодо їх виокремлення, але в цілому вони зводяться до відповідної блоковості – цільовий, організаційно-структурний, компетенційний блок та юридична відповідальність працівників поліції.

Запропоновано, під адміністративно-правовим статусом підрозділів поліції на воді розуміти сукупність взаємопов'язаних та взаємообумовлених структурних елементів, що мають конкретне призначення, місце і роль у системі підрозділів Національної поліції. Цей статус включає спеціальну компетенцію у реалізації державної політики у сферах забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку та юридичну відповідальність посадових осіб, які працюють у цих підрозділах. Виокремлено основні елементи адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді: 1) цільовий блок (призначення, завдання та функції); 2) організаційно-структурний блок (структура, порядок взаємодії, зовнішні і внутрішні зв'язки); 3) компетенційний блок (права та обов'язки); 4) юридичну відповідальність працівників підрозділів поліції на воді. Наголошено на необхідності подальшого наукового пошуку в щодо розкриття змісту елементів адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді.

Ключові слова: підрозділи поліції на воді, водна поліція, Національна поліція України, об'єкти водного фонду, інфраструктура водного фонду, адміністративно-правовий статус, мета поліцейської діяльності, завдання, функції, компетенція.

Shatrava S. O., Dzhafarova O. V., Petik A. V. ADMINISTRATIVE AND LEGAL STATUS OF WATER POLICE UNITS AND ITS ELEMENTS

The scientific article analyzed the scientific positions of scientists regarding the understanding of the administrative-legal status of the units of the National Police and made a conclusion regarding the unanimity of the understanding of the last category. With regard to the elements of the administrative-legal status of the National Police units, there is a difference in the approaches to their separation, but in general they are reduced to the corresponding block structure - target, organizational-structural, competence block and legal responsibility of police officers.

It is suggested that the administrative-legal status of water police units should be understood as a set of interconnected and interdependent structural elements that have a specific purpose, place and role in the system of units of the National Police. This status includes special competence in the implementation of state policy in the areas of ensuring public (public) safety and order, protection of human rights and freedoms, the interests of society and the state, combating crime, maintaining public safety and order, and the legal responsibility of officials working in these units. The main elements of the administrative and legal status of water police units are singled out: 1) target block (designation, tasks and functions); 2) organizational and structural block (structure, order of interaction, external and internal connections); 3) competence block (rights and obligations); 4) legal responsibility of employees of police units on the water. The need for further scientific research to reveal the content of the elements of the administrative and legal status of water police units is emphasized.

Keywords: water police units, water police, National Police of Ukraine, water fund objects, water fund infrastructure, administrative and legal status, purpose of police activity, tasks, functions, competence.

Постановка проблеми. Діяльність водної поліції призводить до виникнення, розвитку та іноді припинення багатьох суспільних відносин. Для правильного визначення місця, ролі та значення суб'єктів цих відносин, включаючи водну поліцію, необхідно встановити їх правовий статус. Як зазначають правознавці, саме через правовий статус суспільство надає суб'єктам права можливість виконувати свої соціальні функції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Варто звернути увагу, що вченими-адміністративістами питанням адміністративно-правового статусу приділяється увага у більш ширшій проблематиці, як правило, під час розкриття змісту діяльності Національної поліції щодо реалізації державної політики у сферах забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Серед таких монографічних досліджень доцільно вказати: Аганін Б. Ю. «Адміністративно-правові засади забезпечення Національною поліцією безпеки дорожнього руху в Україні» (2022), Іщенко І. В. «Адміністративно-правове регулювання ювенальної превенції підрозділами національної поліції України» (2019), Карбовський Д. О. «Публічне адміністрування діяльності територіальних органів Національної поліції України» (2020), Катрич Д. К. «Адміністративно-правовий статус Національної поліції України» (2021), Колесник Я. В. «Принципи реалізації правоохоронної функції держави органами Національної поліції України» (2020), Кравчук Т. І. «Адміністративно-правові засади діяльності Національної поліції на територіальному рівні» (2023), Литвинов Є. А. «Адміністративно-правовий статус підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України» (2023), Макаруч В. В. «Правоохоронні органи як суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони: адміністративно-правовий аспект» (2023), Шклярченко А. М. «Адміністративно-правовий статус поліції охорони» (2020) тощо.

Мета наукової праці полягає у дослідженні наукових позицій вчених щодо розуміння змісту адміністративно-правового статусу Національної поліції, та зокрема підрозділів поліції на воді та виокремлення його основних структурних елементів.

Виклад основного матеріалу. З метою вирішення поставленої мети наукової праці постає необхідним звернути до наукових праць вчених, які приділяли увагу питання адміністративно-правового статусу Національної поліції в цілому, та структурних підрозділів зокрема.

Так, Б. Ю. Аганін досліджуючи адміністративно-правовий статус Національної поліції як суб'єкта забезпечення безпеки дорожнього руху

надає уявлення про те, яким чином вона здійснює цю діяльність, якими є критерії її законності, коефіцієнт ефективності та рівень результативності, а також фактичні можливості для утвердження національної стійкості зокрема у напрямі мінімізації ризиків, загроз та викликів у транспортних процесах [1, с. 108]. Вченим акцентовано, що базовим при розкритті адміністративно-правового статусу Національної поліції як суб'єкта забезпечення безпеки дорожнього руху є її правосуб'єктність, адже як стан (якість) суб'єкта права, вона має правовий зв'язок з правопорядком, а отже визначає його місце в суспільних відносинах [1, с. 108]. Слушною є також позиція Б. Ю. Аганіна стосовно того, що адміністративно-правовий статус Національної поліції є суто теоретичною площиною, то постає необхідним розробки міжгалузевих нормативно-правових актів в якому прописати завдання, напрями діяльності, принципи та повноваження працівника поліції щодо забезпечення безпеки дорожнього руху, тобто визначити її правовий статус як суб'єкта спеціальної компетенції у цій сфері. Це має бути відповідний наказ Міністерства внутрішніх справ України або наказ Національної поліції України [1, с. 108]. В цілому можна з цим погодитись, але звертаючи увагу на регламентацію діяльності відповідного структурного підрозділу, як правило, маємо відповідне положення про його діяльність, в якому відображаються ключові елементи адміністративно-правового статусу.

У свою чергу, Д. О. Карбовський визначає адміністративно-правовий статус територіальних органів Національної поліції України, як відповідне правове становище територіальних органів Національної поліції України, що визначається правовими елементами (правосуб'єктністю, завданнями, функціями, повноваженнями, гарантіями та засадами відповідальності), що закріплюються нормами адміністративного права та визначають місце територіальних органів Національної поліції України в системі органів державної влади та суспільстві [2, с. 64]. Крім того, вчений наголошує, що адміністративно-правовий статус територіальних органів Національної поліції України складається з чотирьох основних правових елементів, які в сукупності визначають правове становище територіальних органів як правоохоронних органів та особливості публічного адміністрування їх діяльності, до яких слід віднести: 1) правоздатність; 2) завдання та повноваження; 3) принципи адміністративної діяльності; 4) відповідальність [2, с. 65]. На нашу думку, в деякій мірі виокремленні елементи не розкривають зміст адміністративно-правового статусу територіальних органів Національної поліції України, і виникають питання щодо окремого елемента, як принципи адміністративної діяльності.

Вважаємо, що принципи адміністративної діяльності необхідно розглядати в єдності із завданнями, повноваженнями, оскільки характеризують цільовий блок адміністративно-правового статусу територіальних органів поліції.

В той же час, Д. К. Катрич під адміністративно-правовим статусом Національної поліції пропонує розуміти сукупність визначених нормативно-правовими актами України цілей, завдань, структурно-організаційних та компетенційних елементів, спрямованих на забезпечення прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання в межах, визначених законом, послуг особам. Адміністративно-правовий статус Національної поліції проявляється у закріпленні в Законі України «Про Національну поліцію» та Положенням «Про Національну поліцію» порядку її організації, визначених завдань, виконання яких є основними для цього органу (ст. 2 Закону України «Про Національну поліцію»). Працівники Національної поліції мають право застосовувати заходи державного примусу, виконувати покладені на них повноваження (ст. 23 Закону України «Про Національну поліцію»), мають гарантії соціального захисту (ст. 62 Закону України «Про Національну поліцію») [3, с. 73–74].

Литвинов Є. А. в межах дослідження пропонує під адміністративно-правовим статусом підрозділів по протидії організованій злочинності Національної поліції України як окремого суб'єкта протидії злочинності розуміти врегульоване правовими нормами їх юридичне становище в системі Національної поліції, яке визначене їх спеціальним призначенням, закріплені відповідними положеннями права та обов'язки, функції та компетенція та загалом їх місце в структурі Національної поліції України [4, с. 94–95]. Основою структури адміністративно-правового статусу Департаменту стратегічних розслідувань, як підрозділу по протидії організованій злочинності Національної поліції України, є внутрішньо побудовані і розташовані в чіткому порядку його елементи, основна мета яких – забезпечення збереження існування та діяльності даного підрозділу у разі будь яких змін – внутрішніх або зовнішніх (стало актуальним в теперішній час, коли з моменту повномасштабного вторгнення російською федерацією на територію нашої країни, працівники департаменту крім виконання покладених на них завдань також протидіють військовій агресії та опановують нові функції (виявлення колаборантів, диверсійних груп тощо)). Завдяки даним елементам підрозділи протидії організованій злочинності Національної поліції України беруть участь у виконанні функцій держави в окремих суспільних відносинах, мають чітко встановлену структуру, яка

дає змогу виконувати покладені на них завдання, наділені публічно владними повноваженнями [4, с. 95–96]. В той же час, виконання нових функцій підрозділами поліції в умовах сьогодення повинно бути інтерпретовано у основні завдання поліції, що до сьогоднішнього дня не зроблено.

У свою чергу В. В. Макарчук, здійснює аналіз концепту «адміністративно-правовий статус правоохоронних органів як суб'єктів формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оборони» з позиції подвійного науково-теоретичного змісту, що полягає у можливості його трактування через загальне та конкретне, зокрема: 1) характеристику місця і ролі правоохоронних органів в системі різнорідних адміністративно-правових зв'язків, сферою об'єктивізації яких є правова площина, що породжена необхідністю охорони та захисту національних інтересів України; 2) індивідуалізацію особливостей реалізації правоохоронної функції кожним з таких у межах адміністративно визначених їх правових можливостей та зобов'язань у сфері забезпечення національної безпеки і оборони України [5, с. 82].

А. М. Шкляренко досліджуючи адміністративно-правовий статус поліції охорони акцентує увагу на тому, що це своєрідний режим існування поліції охорони, як органу державної влади, який встановлює компетентну спрямованість його роботи, функції та відповідно до цього визначає права та обов'язки, структурну приналежність у системі органів виконавчої влади. Виділено три групи елементів адміністративно-правового статусу поліції охорони, а саме: функціональну до якої відноситься мета, завдання, функції; юридичну – права, обов'язки, юридичні засади діяльності; організаційну – структура, підпорядкованість, форма внутрішньої організації підрозділів [6, с. 72]. Доцільним вбачається окремою групою елементів адміністративно-правового статусу поліції охорони зазначити юридичну відповідальність працівників поліції охорони.

Я. В. Колесник доводить, що правовий статус Національної поліції України, як суб'єкта реалізації правоохоронної функції держави – це нормативно визначене місце Національної поліції України в структурі органів державної влади, що виражається у повноваженнях (правах та обов'язках) НПУ та її підрозділів, внутрішній системі органу, а також особливостях взаємодії з іншими правоохоронними органами при виконанні покладених на НПУ завдань [7]. Крім того, вчений звертає увагу, що правовий статус Національної поліції як суб'єкта реалізації правоохоронної функції перебуває у постійній динаміці та залежить від законодавчих коливань, і у зв'язку із цим даний статус має можливість постійно удосконалюватись та доповнюватись на підставі вироблення нових юридичних засад [7].

Аналіз наукових позицій вчених надає можливість стверджувати щодо одностайності розуміння категорії адміністративно-правового статусу підрозділів Національної поліції. Стосовно елементів адміністративно-правового статусу підрозділів поліції, то можемо спостерігати розрізненість у підходах щодо їх виокремлення, але в цілому вони зводяться до відповідної блоковості – цільовий, організаційно-структурний, компетенційний блок та юридична відповідальність працівників поліції.

Висновки. Таким чином, під адміністративно-правовим статусом підрозділів поліції на воді доцільно розуміти сукупність взаємопов'язаних та взаємообумовлених структурних елементів, що мають конкретне призначення, місце і роль у системі підрозділів Національної поліції. Цей статус включає спеціальну компетенцію у реалізації державної політики у сферах забезпечення публічної (громадської) безпеки та порядку, охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку та юридичну відповідальність посадових осіб, які працюють у цих підрозділах.

На підставі викладено, вважаємо виокремити основні елементи адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді: 1) цільовий блок – призначення, завдання та функції; 2) організаційно-структурний блок; 3) компетенційний блок – права та обов'язки; 4) юридичну відповідальність працівників підрозділів поліції на воді.

Подальший хід наукового пошуку в наукових працях буде спрямовано на розкриття змісту виокремлених елементів адміністративно-правового статусу підрозділів поліції на воді.

Література

1. Аганін Б. Ю. Адміністративно-правові засади забезпечення Національною поліцією безпеки дорожнього руху в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2022. 249 с.
2. Карбовський Д. О. Публічне адміністрування діяльності територіальних органів Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2020. 231 с.
3. Катрич Д.К. Адміністративно-правовий статус Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2021. 225 с.
4. Литвинов С.А. Адміністративно-правовий статус підрозділів протидії організованій злочинності Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2023. 205 с.
5. Макаруч В.В. Правоохоронні органи як суб'єкти формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки і оброни: адміністративно-правовий аспект : дис. ... доктора. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2023. 427 с.
6. Шкляренко А.М. Адміністративно-правовий статус поліції охорони : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2020. 221 с.
7. Колесник Я.В. Принципи реалізації правоохоронної функції держави органами Національної поліції України : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2020. 214 с.